

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2010. október 18.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

2010. október 18. 8:00

I. SZÖVEGÉRTÉS

Időtartam: 60 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**NEMZETI ERŐFORRÁS
MINISZTERIUM**

Fontos tudnivalók

Válaszait gondos mérlegelés után írja le! Egyértelműen és szabatosan fogalmazzon! Ha javít, egyértelműen tegye!

Ügyeljen a helyesíráásra! Ha bizonytalan, használjon helyesírási szótárt!

Eredményes munkát kívánunk!

Olvasa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

BORY ISTVÁN: AZ IGAZI LUCIFER

Disputa¹

- 1) Ilyen című elmemozdító cikkében Kárpáti Aurél, a jeles kritikus egy napilap hasábjain arra a megállapításra jut, hogy Madách Lucifere a színpadon, a történeti képek során egyre jelentéktelenebb figurává halkul, s hovatovább „már csak egy-egy szellemes megjegyzésre szorítókozó idegenvezetővé színtelenedik”. Továbbá, hogy „valósággal kívül marad a drámán”, „egyszerű szemlélője lesz a lepergő eseményeknek”, s „elernyedése katasztrofálisan befolyásolja *Az ember tragédiája* egész menetét”, sőt „e tétlensége magának a műnek drámai hatását is veszélyezteti”.
- 2) Kárpáti Aurél ezután megjelöli a módot, ahogy – „a költő célkitűzésének és szándékának teljes tiszteletben tartása mellett” – segíteni lehetne a dráma eme a „szervi szívbajhoz” hasonlóan „súlyos hibáján”, s a megoldás, mint ő mondja: „valóságos Kolumbusz tojása”².
- 3) Nevezetesen: Lucifernek kellene megszemélyesíteni – saját szerepén kívül – azokat az alakokat is, akik „az egyes képek külön kis tragédiáit eldöntik”, így az athéni szín első demagógját, a konstantinápolyi szín pátriárkáját, a párizsi szín Saint-Just-jét s a prágai szín harmadik udvaroncát. Ennyi az egész. E dramaturgiai salto mortale³ pedig – a cikk kiváló szerzője szerint – egyszerű szereposztó rendelkezéssel keresztülvihető, s így Lucifer „tettel nyomna szavára pecsétet, végrehajtva mindazt, amit különben csupán mond”.
- 4) Én nem merném elfogadni e gyökeres s ha nem is az egész mű, de mindenesetre a legjelentősebb szerep lényegének elkerülhetetlen megváltoztatását jelentő rendezői reformot. Még kevésbé tudnám a bizarr⁴ újítást egy szereposztás problémájává egyszerűsíteni.
- 5) Tekintsünk is most el attól, hogy *Az ember tragédiájával* foglalkozó tengernyi irodalomban eddig senki sem vetett még fel ilyesfajta ötletet. Azaz senkinek nem jutott eszébe, hogy Lucifernek más szerepeket is adjunk, mint amit Madách adott neki. Legelőször azt nem értjük, hogy miért kellene Lucifernek, a történeti színek e nagyszerű mozgatójának valóságos átváltozó művészként színről-színre még külön agyonkomédiáznia a drámát? Nem közömbös-e a dráma egésze szempontjából, hogy egy-egy történeti jelenet konkrét alakjában ki szerepel a színen? Mennyivel teszi drámaibbá a tragédiát, vagy akár Lucifer szerepét is, ha pl. Borbála-Évát ő és nem az általa rendezett játékban az udvaronc csábítja el? Másodjára: Lucifer minden színben kitalált szerepet játszik (fáraó minisztere, görög harcos, Miló, Kepler famulusa stb.), és sehol sem ismert, valós történeti alak. Emiatt például a közismert, utóbb kivégzett, tehát Danton-Ádámmal egy sorsra jutott Saint-Just megszemélyesítője nem is lehetne. Vagy még ennél is súlyosabb problémát jelentene a római szín, melynek „kis tragédiáját” Péter apostol dönti el. Csak nem bízánk Luciferre az ő szerepét is? Végül pedig: Kárpáti szerint Ádám visszavonulása a cselekvéstől (ami sokkal inkább szóvá tehető és érezhető hiány) a drámai küzdelem lényegét alig érinti, mivel a harc Isten és az ördög között folyik (bár Szerb Antal egészen új felfogása szerint e harcot Ádám és Éva vívja egymással). De akkor vajon miért van távol a történeti színek

¹ disputa: vita

² Kolumbusz tojása – átvitt értelemben: magától értetődő, nyilvánvaló megoldás

³ salto mortale: halálugrás

⁴ bizarr: furcsa, szokatlan, szeszélyes

szereplői közül a még Lucifernél is passzívabb Isten, kinek ezek szerint éppúgy ott volna a helye, mint Lucifernek, a küzdelem másik részesének?

- 6) Nem, Lucifer személy szerint nem döntő szereplője a történeti színek külön-külön tragédiáinak; az ő szerepe nagyobb szerű és átfogóbb. Ő az egésznek fő mozgatója, aki – természetesen – csak a „biblikus színekben lesz valóságos, küzdő, drámai sőt tragikai alak”, ahol nincs magára hagyva a tehetetlen és naiv emberpárral, hanem Istennel vívja a maga nagy viadalát. Ez az, amit Voinovich úgy fejez ki tanulmányában, hogy „Lucifer csak addig eleven, míg a Gonosz fogalmát testesíti meg. Vagyis az Úrral vívott harcában”.
- 7) Lucifer „passzivitásáról” többen nyilvánítottak véleményt – pró és kontra⁵ – a *Tragédia* taglalói közül, de sohasem kifogásolták azt. Így – néhány jelentősebbet említve – Szász Károly annyit mond: „Lucifernek Ádám álmában a többi mellékalakok egyikévé kell törpülnie”, passzivitása tehát szükségképpen. De a Fővárosi Lapok kritikusa már a legelső színpadi előadáson is megállapította, hogy Lucifer „noha az embert akarja megrontani, olykor mentorává⁶ válik”. Viszont Rákosi Jenő ugyanekkor Lucifer túlzott aktivitásáról beszél; ugyanígy Erdélyi János, aki hajlandó inkább az ördög komédiájának, mint az ember tragédiájának nézni a művet; azt pedig, hogy „Lucifer csak elmélkedik és okoskodással kíséri a cselekvényt, s mindkevesebb dolga van a színek előrehaladásával”, Morvay Győző, a terjedelmes *Magyarázó tanulmány* szerzője is meglátta. Borbély István ismét ellenkező felfogást vall irodalomtörténetében: „Lucifer igazi lénye nem a mindentudás – mondja –, hanem az örökös tettvágy, a soha meg nem szűnő akarat, a vég nélküli törekvés, az örök mozgás, a megállás nélküli élet. Lucifer a tett ihlete.”
- 8) Hogy „fokozatos” volna e passzivitásba süllyedés? Lehet; ámbátor a görög színben passzívabbnak látom, mint az ezt követő római vagy konstantinápolyiban; hogy „idegenvezetővé jelentéktelenedik”, nem érzem, különösen ha nem felejttem, hogy minden szín az ő rendezésében pereg le előttem, s nélküle nem látnám az egész tragédiát, ha „szemlélője” tehát a drámának: legfeljebb annyira az, mint minden rendező, s ugyanezen okból „marad kívül a cselekvésen” („bár ehhez is fér még egy-két vajon”), amire Alexander Bernát is rámutatott a mű ötvenéves jubileumán elmondott ünnepi beszédében.
- 9) Ennyit általánosságban Lucifer passzivitásáról; ami pedig az alak aktívabbá tételét illeti: más szerepeknek is Luciferre való kiosztásával, a véleményem szerint – talán érdekes – kurióznál⁷ vagy kísérletnél egyéb alig lehetne.

[...]

(*Nyugat*, 1934. 21. szám)

(Az eredeti szöveg helyesírási és – helyenként – nyelvi szempontból korszerűsített változata.)

⁵ pró és kontra (*lat. magyaros átírásban*): mellette és ellene

⁶ mentor: tanácsadó

⁷ kuriózum: különlegesség, ritkaság

FELADATOK

1. a) A szöveg alcíme: disputa. Állapítsa meg, hogy miről folyik a vita – az 1. bekezdésre vonatkozó alábbi kérdések alapján!

- **Melyik irodalmi mű melyik szerepe vitatott?**

szerző: _____ cím: _____ szerep: _____

- **A mű mely részeiről folyik a vita?** _____
- **A mű milyen megjelenési formája a vita tárgya? (Húzza alá a megfelelőt!)**

nyomtatott – színpadi

3 pont	
--------	--

b) Az 1. bekezdés melyik két szavát lehetne kicserélni a következő kifejezésekre?

- gondolkodásra készítő, vitára sarkalló: _____
- egyre inkább, szinte már: _____

1 pont	
--------	--

c) Döntse el, hogy mi Kárpáti állítása Bory István értelmezése szerint! Húzza alá a legpontosabb választ! Döntését igazolja az 1. bekezdésből vett idézettel!

- Madách drámájában Lucifer szerepe fokozatosan csökken, ennek következtében a dráma veszít erejéből.
- A dráma történeti színeiben Lucifer alakja súlytalan, legföljebb szellemeskedő kísérő.
- A történeti színek színházi megjelenítésében Lucifer kevésbé aktív drámai szereplő, emiatt a drámai hatás is veszélybe kerül.
- A mű színpadi előadásában Lucifer katasztrófák okozója, hisz nem akadályozza a tragédiák kiteljesedését.

---

2 pont	
--------	--

2. A 3. bekezdés szövege alapján társítsa az alábbi vázlatpontokhoz Kárpáti megoldási javaslatait! Írja a válaszok betűjelét a megfelelő szempontok mellé!

Kárpáti szerepváltoztatási javaslata: __

Kárpáti változtatási javaslatának konkrét megvalósítása: __

Kárpáti változtatási javaslatának indoka: __

Kárpáti változtatási javaslatának remélt következménye: __

- A. Lucifer szerepei eldönthetik az egyes színek külön kis tragédiáit
- B. Lucifer személyesítene meg néhány kisebb szerepet is
- C. Lucifer tetteivel súlyt, hitelt adna szavainak
- D. Lucifer lenne az első demagóg, a pátriárka, Saint-Just és a harmadik udvaronc

4 pont	
--------	--

3. Az 5. bekezdésben Bory négy érvét négy kifejezés vezeti be („Tekintsünk is most el attól”, „Legelőszőr”, „Másodjára”, „Végül pedig”). Az érvek tartalmát pedig a következő alcímekkel lehetne összegezni:

- A. A javasolt szerepváltoztatás és a madáchi szándék közötti összeférhetetlenség
- B. A szereplők színpadi jelenlétének és drámai jelentőségének összefüggése
- C. Lucifer eszmei jelentőségének elsekélyesítése
- D. Az ötlet újszerűségének hangsúlyozása

Írja az érvet bevezető kifejezés után a tartalmilag odailló alcím betűjelét!

<u>Bevezető kifejezés</u>	–	<u>Érv betűjele</u>
„Tekintsünk is most el attól”	–	__
„Legelőszőr”	–	__
„Másodjára”	–	__
„Végül pedig”	–	__

4 pont	
--------	--

4. Mire használja érvként Bory István az 5. bekezdésben a dráma következő alakjait? A kihagyott helyekre írja be a szövegnek megfelelő személyek neveit! (Egy mondathoz egy személy tartozik.)

Isten – az udvaronc – Péter apostol – Saint-Just

Lucifer Madách koncepciója szerint nem lehet történelmi alak, tehát nem jelenhet meg _____ szerepében.

Furcsa lenne _____ szerepében, hisz ez a szereplő személyiségéből adódóan összeférhetetlen Lucifer alakjával.

Lucifernek nem kell leereszkednie a részletekbe, fölösleges lenne _____ szerepét játszania.

A Tragédiában az egyes szerepek jelentőségét nem a szereplő aktivitása dönti el, ahogyan ezt _____ szerepe is mutatja.

4 pont	
--------	--

5. Bory István szövegének itt idézett részlete tartalmilag-szerkezetileg bonyolult.

Ádám visszavonulása a cselekvéstől (ami sokkal inkább szóvá tehető és érezhető hiány) a drámai küzdelem lényegét alig érinti, mivel a harc Isten és az ördög között folyik (bár Szerb Antal egészen új felfogása szerint e harcot Ádám és Éva vívja egymással). De akkor vajon miért van távol a történeti színek szereplői közül a még Lucifernél is passzívabb Isten, kinek ezek szerint éppúgy ott volna a helye, mint Lucifernek, a küzdelem másik részesének?

A következő mondat párba állított lehetőségei közül húzza alá azokat, amelyek Bory gondolatmenetét tükrözik! (A párba állított lehetőségeket / jel különíti el.)

Ádám háttérbe húzódása *gyengíti / nem gyengíti* a drámát, ugyanis a dráma középpontjában *Isten és Lucifer / Ádám és Éva* küzdelme áll. Ádám háttérbe húzódásához hasonlóan Isten *jelenléte / hiánya* a történeti színekben *zavaró / nem zavaró*.

3 pont	
--------	--

6. „Lucifer «passzivitásáról» többen nyilvánítottak véleményt – pró és kontra...”

(7. bekezdés)

Nevezze meg, hogy a 7. bekezdésben hivatkozott kritikusok közül ki ítéli Lucifert passzívnak és ki nem! Írja a kritikus megjelölése mellé azokat a kulcsszavakat, kifejezéseket (2-4 szó), amelyek nyilvánvalóvá teszik a véleményüket!

Passzívnak ítéli Lucifert:

<u>kritikus</u>		<u>kulcsszó, kifejezés (2-4 szó)</u>
_____	–	_____
_____	–	_____
_____	–	_____

Nem ítéli passzívnak Lucifert:

<u>kritikus</u>		<u>kulcsszó, kifejezés (2-4 szó)</u>
_____	–	_____
_____	–	_____
_____	–	_____

6 pont

7. Bory István szövegének szerkezetét sorrendben az alábbi vázlatpontokban lehet összefoglalni. Írja a vázlatpontok mellé a megfelelő bekezdések számait! Minden bekezdés sorszáma szerepeljen a megoldásban!

Bekezdésszámok

A Kárpáti-cikk Bory által vitatott gondolatainak ismertetése	_____
Bory állásfoglalása, érvei és következtetése a javaslat ügyében	_____
Szakirodalmi vélemények Kárpáti megállapítása kapcsán	_____
Bory véleménye, érvei és következtetése Kárpáti megállapításáról és javaslatáról	_____

4 pont

8. Madách művének előadásai kapcsán a későbbiekben is gyakran merültek föl Bory István cikkének problémái. A következő idézetek *Az ember tragédiája* különböző előadásairól készült kritikákból valók. Párosítsa Bory cikkének idézett megállapításaihoz az azonos kérdéseket felvető kritikák idézeteit! (A kritikák betűjelét írja a szövegrészek után!)

- Lucifer a színpadon [...] egy-egy szellemes megjegyzésre szorítózkodó idegenvezető
  - Lucifer, a történeti színek e nagyszerű rendezője [...] fensőbbeség mivoltából kivetkőzve, valóságos átváltozó művészként képről-képre agyonkomédiázza a drámát
  - Ádám visszavonulása a cselekvéstől [...] a drámai küzdelem lényegét alig érinti, mivel a harc Isten és az ördög között folyik
  - Lucifer [...] szerepe nagyobb szerű és átfogóbb. Ő az egésznek a fő mozgatója
  - Minden szín [Lucifer] rendezésében pereg le előttem.
- A.** „Lucifer – rendezőasszisztenseként – segédkezik a színpadi kísérletben. Hozza-viszi a kellékeket (például a paradicsomi almát nejlonzacskóban vagy a mérget Rómában a haldokló Hippianak), írja-törli a helyszíneket a táblánál. Ugyanakkor néha be is áll egy-egy szerepre: Demagóg, Bakó, Gyáros, havat lapátoló Eszkimó...”
- B.** „Az előadásban [...] az álomképeket összesűrítettük olyképpen, hogy Lucifer egy nagy sorskerék előtt kommentálta a tűnő évszázadokat.”
- C.** „Ruszt József [...] elképzelése szerint a darabot mintegy a mai kor emberei [...] adják elő, «Lucifer úr betanítása szerint»”.
- D.** „A szereposztásban Ódry kapta Lucifert. Tökéletes volt. [...] Mindvégig ördögi mozgatója a drámának, amelynek legrejtettebb szálai az ő kezében futnak össze.”
- E.** „Nem az emberiség képekbe tömörített történetét kell Madách Imre költői elő- és utójátékával keretezve színpadra állítani, hanem magát a szellemi párviadalt, a vitát. [...] Ezért beszélhetünk Lucifer tragédiájáról – ahogyan többen megfogalmazták az előadás lényegét. Lucifer az, aki lázad és bukik, nem pedig Ádám...”

5 pont

---

9. A következő kérdések alapján foglalja össze a cikk disputájának lényegét 3-5 mondatban!

Mi Kárpáti Aurél szerint Lucifer színpadi szerepének problémája?

Mi Lucifer szerepének lényege Bory István szerint?

Miért összeegyeztethetetlen a két nézet egymással?

---

4 pont	
--------	--

40 pont	
---------	--

A 9. feladat idézett kritikái:

- A) Stuber Andrea: *Nagyravágy. Madách Imre: Az ember tragédiája*
http://www.c3.hu/~criticai_lapok/2000/05/20000506.htm
- B) Király Nina: *Az emberiség vagy az ember tragédiája?*
<http://frankaegom.ofm.hu/irattar/>
- C) István Mária: *Az ember tragédiája látványvilága*
http://mek.niif.hu/01900/01925/html/menu_hu/scenehu/index.html
- D) Kárpáti Aurél: *Az ember tragédiája, mint misztérium*
<http://epa.oszk.hu/00000/00022/00407/12647.htm>
- E) Gábor Miklós véleményét idézi Nánay István: *Ruszt*
<http://209.85.129.132/search?q=cache:I5Z0o1Z6>

	maximális pontszám	elért pontszám
I. Szövegértés	40	

---

javító tanár

Dátum: .....

---

	elért pontszám egész számra kerekítve	programba beírt egész pontszám
I. Szövegértés		

---

javító tanár

---

jegyző

Dátum: .....

Dátum: .....

Megjegyzések:

1. Ha a vizsgázó a II. írásbeli összetevő megoldását elkezdte, akkor ez a táblázat és az aláírási rész üresen marad!
2. Ha a vizsga az I. összetevő teljesítése közben megszakad, illetve nem folytatódik a II. összetevővel, akkor ez a táblázat és az aláírási rész kitöltendő!

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2010. október 18.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

2010. október 18. 8:00

II. SZÖVEGALKOTÁS

Időtartam: 180 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**NEMZETI ERŐFORRÁS
MINISZTERIUM**

Fontos tudnivalók

Válasszon ki és oldjon meg egy feladatot! Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, és adjon számot ismereteiről is!

Írását gondosan szerkessze, ha bizonytalan, használjon helyesírási szótárt!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól. A szövegbe is jegyzetelhet.

Válasza, megoldása 3–6 oldal terjedelmű legyen.

Eredményes munkát kívánunk!

Érvelés

Szókratész óta ismerünk elképzeléseket arról, hogyan kell boldogan élni, de csak néhány évtizede vizsgálják ezt a kérdést tudományos módszerekkel – derül ki az alábbi szövegrészletekből. A szövegben megnevezett boldogság-okok közül melyekkel tud azonosulni, és/vagy melyekkel nem? Érvelésében használjon fel irodalmi példákat is!

Adrian White, a leicesteri egyetem szociálpszichológusa 2006-ban boldogságtérképet állított össze a világ 178 államáról. A legboldogabb országoknak Dánia, Svájc és Ausztria találtattak, a legboldogtalanabbaknak pedig a Kongói Köztársaság, Zimbabwe és Burundi. Magyarország a lista 107. helyén szerepelt. A térképhez írott tanulmányban a kutató arra a következtetésre jutott, hogy a boldogság leglényegesebb feltételei: a jövedelmi színvonal, az egészségügyi ellátás színvonala, az oktatás, az erős közösségi szellem és a természet, a környezet, a táj szépsége.

Szociálpszichológusok vizsgálták a boldog emberek személyiségvonásait is, és a következő néhány közös vagy jellemző személyiségvonás fontosságát emelték ki: A boldog ember élete önmegvalósító, teret enged személyisége fejlődésének. Életvezetésében fontosak az örömforrások, tud és mer is örülni. Szívesen segít másokon. Kerüli a reménytelen álmokat. A társas kapcsolatokat ápolja, mert a társas lét a boldogság egyik alappillére.

A Michigan Egyetem társadalomtudományi kutatócsoportja azt vizsgálta, hogy 1981 és 2007 között 52 országban hogyan változott az emberek boldogságának mértéke. A kutatásvezető szerint az emberek elégedettsége és a demokrácia, valamint a béke között szoros összefüggés van. A boldogság érzetének legfontosabb meghatározója az emberi szabadság, a választás arról, hogy az egyén hogyan élje az életét.

(Forrás: [www.origo.hu/2006. júl. 28.](http://www.origo.hu/2006.jul.28); hírexta, 2008. 07.01.; www.ugyvezeto.hu 2008.10. 28.)

VAGY

Egy mű elemzése

A novellában a valószerűnek tetsző és a csodálatos elemek egyaránt fontos szerephez jutnak. A szöveg mely mozzanataiban érhetőek ezek tetten? Hogyan vesz részt a hagyomány megidézése a csodaszerű hatás megteremtésében? Elemzését a fenti kérdések figyelembevételével írja meg!

Lázár Ervin: *Az asszony*

Azon a télen nem akart megjönni a hó, néhány héttel karácsony előtt még feketében, fagyott göröngyöket didergetett a táj. Ebből a sötétségből jött elő az asszony, csecsemő fiát a melléhez szorította. Nem tudni, merről jött, azt sem, mennyi ideje állhatott kinn az ajtó előtt, mert nem kopogott.

– Az istenért, jöjjön be, hiszen megfagy – mondta neki anyám.

Az asszony nem mozdult, szemét szüleimre emelte, és csendesén így szólt:

– Engem üldöznek.

– Egy nő? Csecsemővel? Miért? – kérdezte apám.

Anyám szelíden megfogta a karját.

– Jöjjön már be.

– Nem követtem el semmi rosszat – mondta az asszony, de még mindig nem indult befelé.

– Azt mondták, aki segít rajtam, azt is nagyon megbüntetik.

– Jöjjön csak be.

Nagyon szép asszony volt. Levetette furcsa aranyszegélyű, világos köpenyét, kibontotta a pólyából kisfiát, tisztába tette, megszoportatta. A kisgyerek ránk nevetett, fogatlan, bölcs nevetéssel.

– Csak karácsonyig. Karácsonykor már lesz hova mennünk – mondta az asszony.

Anyám ránk nézett.

– Gyerekek, senkinek se mondjátok meg, hogy a néni nálunk van! Megértettétek?

– Nem azért, mintha bárkitől tartani kellene – mondta apám –, itt Rácpácegresen nincs senki, aki elárulna bennünket. De biztos, ami biztos.

Tudom, akkor mindannyian Bederik Durira gondoltunk. Aki ugyan nem lakott Rácpácegresen, de itt ólalkodott mindig a környéken. Valami csősz, mezőőr vagy erdőkerülőféle volt. Lelövöldözte a határba tévedt kutyáinkat, megrikatta a gyerekeket, ijesztgette az ebédvivő asszonyokat.

Igen, őtőle félni kellett.

Pedig mióta az asszony a gyerekekkel megérkezett, egyre gyakrabban keringélt körülöttünk, s azután, hogy a hirdetményt felolvasták, egészen elszemtelenedett.

A katonák terepszínű dzsippel érkeztek, addig nyomták a dudát, amíg mindenki előszállingózott a házakból. Egy katona fölállt, ordítva olvasott. Egy nőt keresnek, csecsemővel. Bárki látja, köteles jelenteni. A parancs megszegőjét a helyszínen agyonlövik, házat porig rombolják.

Fagyott szívvel álltunk, kutatnak-e? De nem, odébbálltak. Csak Bederik Duri nem állt odébb, sőt megindult a házuk felé.

– Ha akarja, most rögtön elmegyek – mondta az asszony apámnak. – A kerten át, nem veszi észre senki.

– Nem megy sehova! Öt nap múlva karácsony, addig ki kell bírunk. Bújjanak el!

Bederik Duri estig ott ült. Fülelt, gyereksírásra lesett.

Azt aztán leshette! Mert alighogy kényelmesen elterpeszkedett a konyhában, odakint, a gazdasági épületek takarásában megjelent Jósvai Jancsi. Addig integetett anyámnak, amíg észre nem vette.

– Mit akar, János?

– Az asszony meg a gyerek miatt...

– Milyen asszony? – rebbent meg anyám.

– Ne tessék félni, tud róla az egész pusztá... Amíg ez itt ül, jobb helyük lenne nálunk. A kerten át észrevétlenül átjöhetnek.

Így került az asszony a gyermekkel Jósvaiékhoz, majd amikor Bederik Duri körülöttük kezdett szaglászni, átmentették őket az Alsóház családjaihoz, aztán a Felsőházba került, majd vissza a középsőbe, nem volt Rácpácegreesen egyetlen család sem, amely nem bújtatta volna, ha csak fél órára is.

Eljött a karácsony, a lányok ezüstpapírral borított diót, cérnára fűzött pattogatott kukoricát aggattak a fenyőágakra. Az asszony a kicsivel akkor már újra nálunk volt.

– Sötétedés után a pálfai Öreghegy alatt várnak rám.

Apám befogta a lovakat, és a biztonság kedvéért nagy kerülővel, a Sió fölötti erdők között vitte az asszonyt meg a fiát a megbeszél helyre. Még kicsit mosolygott is magán, túlzás ez az óvatosság, ki kóricálna szenteste ezen az elhagyott vidéken. De bizony kóricált. Előlépett a fák közül Bederik Duri.

– Állj! Kit visz maga?

Apám nem válaszolt, a lovak közé csapott, meglódult a kocs, de ahhoz nem elég gyorsan, hogy Bederik Duri ne tudja elkapni az asszony aranszegélyű köpenyét. A kezében maradt, diadalmasan lobogtatta.

Vágtázva értek az Öreghegy alá, valóban, egy kocs, várta ott. Az asszony sebtében búcsúzott, átszállt, a könnyű parasztszekér elzöngött vele a sűrű éjszakába.

Apám megfordította a lovakat, hazaindult. Most az országúton, egyenesen. Amikor a Paphegy tövébe ért, az út menti bokrok mögöl ijesztő nevetés harsant. Apám tudta, hogy ki az, és szívszorongva nézte, ahogy a fagyos sötétségben ballangkórokat¹ hömbölget a szél.

Másnap hajnalban fölbolydult Rácpácegrees. Jönnek. Ki hozta a hírt, nem tudom, de már az is elterjedt, hogy egy lánctalpas monstrum is közeleg, azzal rombolják le a házakat. Bederik Duri nem sokat késlekedett. Ő vezeti őket, a tank előtt jön, kezében a bűnjel, az aranszegélyű, kék köpeny.

Egy darabig hittük, hogy csak ijesztés, de ahogy a hajnal kibontotta a tájat a homályból, kibontotta a lőrinci úton vonuló sereget is, igen, jönnek, fegyverrel, lánctalpas monstrummal, végünk van, véged van, Rácpácegrees. Menekültünk volna, az asszonyok batyukat kötöttek, de akkor már valaki jött vissza a magtár felöl, nincs kiút, igen, akinek jó szeme volt, láthatta: mint a szögesdrót tuskéi az őrszemek szuronyai, körös-köröl, a ráadási úttól a Paphegyen át a Vitéztanyáig mindenütt katonák, körülzártak bennünket.

¹ Ballagófű vagy boszorkánykóró. Azért nevezik így, mert az elszáradt növényt a szél maga előtt görgeti.

Ki lehet ez az asszony meg ez a gyerek, hogy ilyen ádázul gyűlölik?

A batyuk a lábak mellé estek, hátráltunk, összetorlódtunk, mint egy delelő nyáj, szorongtunk a Nagyszederfa alatt. A monstrum már a Kissarok felé dübörgött, hallottuk a kérlelhetetlen hangot, már idevillant Bederik Duri kezéből a kék, amikor Keserű Pisti felkiáltott:

– Oda nézz!

A házak körvonalai megbomlottak, mintha köd ereszkedett volna rájuk, de nem lehetett köd, hiszen minden mást élesen lehetett látni, idelátszott az Erzsébet-domb fenyőfája, a lőrinci torony. A házak mégis elmosódtak, tűnékenyen lebegtek, mint forró nyarakon az utak fölött a délibáb, újabb kiáltás, a kezem, a kezem, idenézz, a kezem. Tényleg, mintha elpárállana a testünk, áttetsző lesz a kezünk, megfakul a ruhánk, egy pillanatra látom a mellettem levők testén át a dombokat, aztán már csak a dombok, a fák. A házak és az emberek, mint a pára, nincsenek, üres pusztaság Rácpácegres helye... de mégis itt vagyunk, hiszen érzem, hogy fogom anyám kezét, a hátam mögött szuszog a húgom.

A had hökkenten áll az üresség közepén, Bederik Duri eszelősen kapkodja a fejét, itt volt, itt van, itt kell neki lennie, a páncélosról leszáll egy tisztfele, Bederik Duri kapkodva mutogat, lobog a kezében az aranszegélyű, kék köpeny. A tiszt botot emel, Bederik Duri vállára sújt vele, aztán az arcába. Itt meg, miköztünk, valaki hangosan fölnevet, csönd, sziszegi apám, de nem lehet visszatartani a kárörvendő hangokat, sziszeg, forttyog, sistereg, úgy kell neked, áruló gazember. Most már a többiek is ütik, Bederik Duri szűkülve rohangál a körben, szinte sajnálja már az ember.

A katonák sorokba rendeződnek, a páncélos megfordul, mennek dolguk végezetlen, Bederik Duri, mint egy rongycsomó, a földön. Amikor a katonák már látótávolon túl vannak, föláll, az arcán gyűlölet, rázza az öklét az égre, a katonákra, ránk, belőlünk meg, láthatatlanokból, föltör, fölszárnyal a felszabadult nevetés, Bederik Duri rémülten rohan át a földeken, egyre messzebb, egyre távolabb, olyan lesz, mint egy szélüzte ballangkóró.

Halvány vibrálás, helyükre sűrűsödnek a házak, fölködlik a kezünk, az arcunk, juhé, itt vagyunk, világítanak a boldog emberek. S mintha csak erre várt volna, nagy pelyhekben, mint a kegyelem, hullani kezd a hó.

(1996)

VAGY

Összehasonlító elemzés

Kosztolányi Dezső és Füst Milán verse egyaránt az öregségről szól. Milyen jellegzetes különbségek mutatkoznak a két költemény szemléletmódja között? Hogyan tükröződnek az eltérő nézőpontok a szövegek hangnemében és költői beszédmódjában? Összehasonlító elemzésében térjen ki a fenti kérdésekre is!

Kosztolányi Dezső: *Öreganyó*

Öreganyó.

Karszékben trónolsz,
s nagy barna, bámuló szemed
nehézkesen és furcsa fénnel
reánk mered.

Redő-gyűrűs, fekete arcod
mindíg nyugodt, mindig komor,
mint a halottak tiszta képe,
mint egy szobor.

Típegve járkálunk körötted,
tűnik év évre, percre perc,
s te egyiptomi gráciával²
csak integetsz.

Száraz bőrödből, kék eredből
a boldog ősz nyugalma száll.
Nem győz terajta már az élet,
sem a halál.

Elébed állok s néha mintha
az idő szárnya csapna rám.
Bámullak tágranyílt szemekkel,
öreganyám.

(1906)

---

² 1. báj, kecsesség 2. kegyelem

Füst Milán: Szózat az aggastyánhoz

Bandzsítani kezd a szemed, mert itt az időd, küszöbödön már az öregség
S te két szempontból nézed majd a végtelent: szögben töröd.
S ha tombol is az éjfél majd körüléd, meg se moccansz, ami kérlelhetetlen, nem alkuszol vele,
Mert az vagy rég magad! S ha felhőid közt olykor eléd járúl egy-egy emberarc,
Te mozdulatlan várod őt, nem bízattod, nem kergeted
S úgy ülsz előtte, mint a hegy.

Vérző fogakkal álmodol, forognak súlyos álmaid s ki pitvarodban netán lányt ölel,
Riadtan áll odébb, mikor mozdúlni hall. Azt mondják, ételek az eszményképeid
S valóban képzeleted kövér nőknék hízeleg a főztjükért, – egy nagy leves,
Hatalmas sült tökök és répák, hizott borjak járják olykor ültödöt körül
S te lassan ingatod a fejed erre – s titkaidat magad elhallgattatod:

Hogy nincsen hajnalod, mely néked énekelne s nincsen éjszakád,
Mely érdekelne, – néha tompán sírsz. S a háztetőiden
Hiába járkal lámpásával már a régi rém, hiába zörget, nem figyelsz,
Nem nézel már utána, mért zavar? Mivelhog mind letűnt,
Akinek tartozol. S ki ott fenn jár, a lelkiismeret, nemlétezőkhez küld, hogy térdepelj.

Óh átok az, hogy ittmaradtál bólogatni – s gyász és átok elszakadni, jól tudom. S hogy nem
beszélsz,

Megértelek. Maradj csak csendesen. S a csendes, sötét apácára bízd magad,
Az éjszakára bízd elárvúlt lelked. Majd ő megtanít,
Hogy megszerezsd új társaid
S barátokként fogadd, kik rég barátaid,
S akikhez máris tartozol:
Az elfeledtek árnyait.

(1934)

(A verseket eredeti helyesírás szerint közöljük.)

		Maximális pontszám	Elért pontszám
I. Szövegértés		40	
II. Szövegalkotás	tartalmi minőség	20	
	szerkezet, felépítés	20	
	nyelvi minőség	20	
Levonások	Helyesírási hibák	Levonható: 15	
	Íráskép	Levonható: 3	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma		100	

_____
javító tanár

Dátum: .....

		Elért pontszám egész számra kerekítve	Programba beírt egész pontszám
I. Szövegértés			
II. Szövegalkotás	tartalmi minőség		
	szerkezet, felépítés		
	nyelvi minőség		
Levonások	helyesírási hibák		
	íráskép		

_____
javító tanár

_____
jegyző

Dátum: .....

Dátum: .....